

ԵՐԵՎԱՆԻ ԳՐԻԳՈՐ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի է, կես տարվանը 6 ռուբլի.
 Առանձին համարները 5 կոպեկով.
 Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
 Մեր հասցեն. Тифлис, Редакция «Мшакъ».
 Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
 Տ է Լ է Ք օ Ն № 253.

Խմբագրութիւնը բազ է տուաւտեան 10—2 ժամ
 (բազի կիրակի եւ տօն օրերէն).
 Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
 Յայտարարութիւնների համար վճարում են
 իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպեկի.
 Տ է Լ է Ք օ Ն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՅՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԴՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԴՐԻ

(30-Վ ՏԱՐԻ)

ՆԵՐԿԱՅ 1902 ԹԻՎԱԿԱՆԸ

«ՄՇԱԿ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ

ամեն օր, բացի տօներէն յաջորդող օրերէն:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒՄ. «Մշակ» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, տասն եւ մէկ եւ տասն
 ամսականը՝ 9 ռ., ինն եւ ութ ամսականը՝ 8 ռ., եօթ ամսականը՝ 7 ռ., վեց ամսականը՝ 6 ռ., հինգ
 ամսականը՝ 5 ռ., չորս ամսականը՝ 4 ռ., երեք ամսականը՝ 3 ռ., երկու ամսականը՝ 2 ռ. եւ մի
 ամսականը՝ 1 ռուբլի:
 ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՆԱԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է
 վճարեն տարեկան 7 դոլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի
 բաժանորդները՝ 10 ռուբլի:
 «Մշակ» գրվել կարելի է ՄՐԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բազմապա եւ Բարձրակարգ փողոցների
 անկիւն), իսկ ԲԱԴՆՈՒՄՆ. Դաւիթբեկի մօտ:
 Կայտարարութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿ» գրվելու համար եւ առհասարակ նամակ-
 ներ եւ ծրարներ ուղարկելու, պէտք է դիմել հետեւեալ հասցեով. ТИФЛИСЪ, Редакция
 «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ ТИФЛИС, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւնները ընդունվում են բոլոր լեզուներով:

Ա.Պ.Ա.Ի.Կ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԶԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Երբ պէտք է վերջապէս իրազորովի. — Ներ-
 քին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նաւթարդիւնաբերողների
 XVI համաժողովի առիթով. ներքին լուրեր.
 ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՆԱԿ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պարսկաստանը անգ-
 լիական պարբերատու. Արտաքին լուրեր.
 ՀԵՌԱԳՐՈՒՄ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.
 ԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Երուսաղէմում:

ԵՐԵՎԱՆԻ ԳՐԻԳՈՐ ՏԱՐԻ

Մենք մի քանի անգամ խօսել ենք այն
 ծրագրի մասին, որտեղ նպատակ ու-
 նեն սկիզբ դնել կանոնաւոր մի ձախ-
 արում թե՛ ան կամ ստատիստիկայի
 մեր երկրում:
 Ծրագրի մասին մնացին ծրագրի մասին
 մինչև այժմ զրկված ենք ընթացիկ միջա-
 կազմութիւնից: Մենք տեղեկութիւն եւ
 ձիջող գաղափար չունենք այն փոփոխու-

թիւնների մասին, որ կատարվում են մեր
 տնտեսական կեանքի մէջ: Միայն մերձա-
 ւորապէս, միայն հարեւանի կերպով մենք
 դիտենք, թէ ինչպէս է մեր երկրի տարե-
 կան բերքը, որքան է անային անասուննե-
 թի թիւը եւ պահասւմ է արեւօք, թէ ա-
 լիւնուում է նրա քանակութիւնը այս կամ
 այն տարու մ:

Եւրոպական երկրները վաղուց հասկա-
 ցել են եւ բնութիւնը միջակազրութեան կա-
 րեւորութիւնը եւ մեծ ու փոքր չափով
 նրան իրազործել են: Մեր երկրում մի
 քանի անգամ հարց է յարուցված միջա-
 կազմութիւն կազմակերպելու մասին եւ
 դարձեալ յետաձգվել է:
 Երբ որ միջակազրութիւն չը կայ, այն
 ժամանակ այն ձիջող տեղեկութիւններն
 էլ, որ մենք ունենք, ենթարկվում են
 կասկածի եւ երբեմն նոյն իսկ հալածանքի:
 Արդարեւ, երեւակայնեք, որ մեր երկրի մի

հաճելի տպաւորութիւն թողնուի Յարութիւն
 պատրիարքի ամենամեծ սիւսն այն եղաւ, որ
 նա ընտրվեց Կ. Պոլսի պատրիարք, Երուսաղէմի
 պատրիարքութիւնը ստանձնելուց առաջ:

Պատրիարքը մեզ յայտնեց, որ ինքն էլ կիջնէ
 եւ մեզ հետ ուխտի կը գնայ Ա. Գերեզմանին:
 Այդ մեզ շատ ձեռնտու էր, որովհետեւ առիթ
 էր ընծայում տեսնել պատրիարքական
 դնացքը, որ միշտ կատարվում է հանդիսա-
 ւորութեամբ եւ առանձին չընդունվում, մի-
 նաւանը չընդ եւ հանդիսաւոր է յունաց պատ-
 իարքի գնացքը եւ առհասարակ փաթիլը-
 էֆենդիներով—այսպէս են անուանում թիւր-
 քերը լատին, յոյն եւ հայ պատրիարքներին—
 մուաքը եւ ելքը իրանց փանքիցի առանձին հե-
 տաքքըրութիւն եւ կենդանութիւն են չարժում
 Երուսաղէմի փողոցներում:

Եւ մենք պատրաստվեցինք պատրիարքի ունրա
 չըբարձրի հետ Ա. Յարութեան տաճարը դնալու:
 Եւ ահա ոսկի թիւ եւ թաւաշէտ բաճակներ
 հազած դավաղների արձաթապաւտ գաւազանների
 բաղաձնները փողոցի սալապատկերներն յայտնե-
 ցին Երուսաղէմի ընտանիքներին հայոց փաթիլը-
 էֆենդիի Ա. Յարութեան տաճարը իջնելը. դա-
 վազներից յետոյ մի վարդապետ ամուսն էր
 բարձր բնած պատրիարքական գաւազանը, իսկ
 պատրիարքին հետեւում էին եպիսկոպոսներ,
 վարդապետներ, ուխտաւորներ:

Արեւելքում պայծառ, աստիճանը առանց
 չըբեղութեան անհասկանալի եւ անգործարարի
 է: Բացի պատրիարքներից զովազ ունենալու
 իրաւունքը պատկանում է օտար պետութիւն-
 ների հիւպատոսներին:
 Մենք անցանք ծուռ ու մուռ, կեղտոտ, գար-

որ եւ է մասում տեղի է ունեցել մի ա-
 դէտ, օրինակ վատ է եղել բերքը, հեղեղը
 փչացրել է գիւղական հողերը, հիւանդու-
 թիւնը տարել է զոհեր մարդկանցից եւ
 տնային կենդանիներից: Աղէտի գոյութիւ-
 նը ձեզ յայտնի է մարդկանց պատմածնե-
 լից եւ լրագրական թղթակցութիւններից:
 Ինչո՞ւ պաշտօնապէս աղէտը չէ արձանա-
 զրված, մեծութիւնը չէ արտայայտված
 որոշ թւերով եւ նա չէ դարձել որ եւ է
 պաշտօնական հիմնարկութեան հոգածու-
 թեան աւարկայ: Երբ այդ բոլորը չէ ար-
 ված, ձեր դատողութիւնները աղէտի մա-
 սին կարող են համարվել անհիմն, փայրի-
 վերոյ եւ նոյն իսկ վնասակար, որովհետեւ
 գուր տեղը նրանք յուզում են մտքեր եւ
 ստիժ զանուում անսխորժ հարցապնդում
 ների:

Հարկաւոր է միջակազրութիւնը թէ
 գործնական նկատումներով եւ թէ գիտնա-
 կան նպատակներով: Եւ որքան վաղ են
 սկսված միջակազրական ուսումնասիրու-
 թիւնները, այնքան նրանք աւելի գնահա-
 տելի են եւ արդիւնաւոր: Մենք պէտք է
 կարողանանք համեմատել ներկան անցնալի
 հետ, ներկայի տեղեկութիւններին հակա-
 դրել հին տեղեկութիւնները եւ այդպիսով
 զոգրվալ կազմել տնտեսական կեանքի
 մէջ կատարվող փոփոխութիւնների մասին:

Պէտք է նկատել, որ միջակազրութիւնը
 մի բանով բնորոշ կերպով զանադնում
 է ուրիշ գիտութիւններից եւ ունի մարդ-
 կանց համար գրաւիչ կողմ, այդ այն է, որ
 նա մտն է ազգայնականութեան եւ նրա
 կարիքներին: Վիճակագրութիւնը հետե-
 ւում է կեանքին եւ արձանագրում է նրա
 արտայայտութիւնները առանց ընդհատե-
 լու, տարեց տարի շարունակ եւ այդպիսով
 արտացոլում է կեանքի յաջորդականու-
 թիւնը:

Եթէ տասնիններորդ դարի ընթացքում
 մենք անկարող եղանք իրազործել մեր եր-
 կրում միջակազրական գործը, գոնէ պէտք
 է կարողանանք գրաւ սկիզբը դնել քանե-
 լորդ դարից: Ինչո՞ւ հաճախ անցաւ արդէն
 մի տարի, անցնում է միւսը եւ, ով գիտէ,
 զուցէ պէտք է անցնեն դարձեալ մի քանի
 տարիներ, մինչև որ այդ անհրաժեշտ գոր-

չանոտ փողոցներով, մտոնք բազարի մէջ եւ
 ապա ցած իջնելով բազմաթիւ ամառուներից,
 մեզ գտանք մի բաւական ընդարձակ, մեծ քա-
 րերով սալապատկած հրապարակում, որ Յարու-
 թեան տաճարի նախադրելիք կամ բակն է
 կազմում: Մեր ստալը երեւոյց տաճարի մեծ
 ոսկեզօծ դռնէն, որ նորոգվել է 1868-ին օս-
 մանեան տէրութեան ձեռքով, Ռուսաստանի եւ
 Յարսիայի կառավարութիւնների տուած երկու
 միջոց ֆրանկ նպատակով: Սակայն հազիւ մտանք
 բակը, որ մեր թիւն խիստ մի գարշելի հոտ,
 որը մեր զվարճարձ տրամադրութիւնը փչա-
 ցրեց: Մենք հասանք տաճարի մեծ դռան, որ
 փակ էր եւ մեր ստալը պատկերացաւ հետեւեալ
 տեսարանը.— դռնից մի քիչ հեռու, սալապատկի
 վրա, ընկած էր մի ստակած շուն, արդէն հոտած,
 արեւի կեղիչ տաքութեան տակ (յուրիս ամ-
 սումն էինք), մի թիւրք զինուոր, սուլիսաւոր
 հրացանը բնած, կանգնած էր հետու, թիւրք
 բնած:

— Ինչո՞ւ այս ստակած շունը ինչու չէն վերց-
 նում այստեղից, միթէ կարելի է տաճարի ա-
 ռալ այսպիսի գարշահոտութիւն թողնել, ասա-
 ցինք մենք վրդոված:
 Որքան մեծ եղաւ մեր գարնանը, երբ վար-
 դապետները յայտնեցին, որ անկարելի է պէտք
 է ստակած շունը այդտեղ մնալ եւ թիւրք զին-
 ւորը հէնց գրա համար է պահապան կանգնած,
 որ ոչ ոք չը վերցնէ շան դիակը:
 Մենք ոչինչ չէինք հասկանում, կարծում էինք,
 որ այդ տեսարանը թիւրքերն են հարում եր-
 բնն երբեմն քրիստոնէական կրօնը նախտե-
 լու համար Ստակած շունը Գրիստոսի գերեզ-
 մանի ստալ... որպիսի անշուք նախատիք ամ-

ծի գործնական կարեւորութիւնը ստալ
 միջ նրան, իբրև անցեալազրի, անխուսա-
 փելի նիւթական մի խնդիր:
 Իսկ ի՞նչ ենք անում մենք, ի՞նչ աշխա-
 տանք ենք գործ դնում, որպէս զի
 այդ կարեւոր գործը դառնայ անխուսափելի
 մի խնդիր:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԻԹԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՂՆԵՐԻ XVI ՀԱՄԱԺՈՒՂՈՎԻ ԱՌԻԹՈՎ

IV

Պետական գանձարանին պատկանող նաւթա-
 յին հողերի պուղալմարը բաժնի վերածելու
 հարցը մեծ բազմութիւն էր գրաւել, այնպէս
 որ Արտիստիկական ընկերութեան անագին
 դահլիճը ծայրէ ի ծայր լիքն էր, եւ շատերը
 տեղ չը լինելու պատճառով ստիպված էին վե-
 րադառնալ: Ժողովականները մեծ պատրասու-
 թիւն ունէին:

Բանն այն է, որ նաւթարդիւնաբերողների
 մեծամասնութիւնը հակառակ է ներկայ պու-
 ղալմարի սիւստեղ փոխելուն եւ իր կողմից
 ներկայացրած ունի միջխտութեան առանձին
 գեղուցում: Իսկ միւս կողմից, Բիբի-Էյրա-
 թում III եւ IV անուրիք ժամանակ հող վերց-
 նողները նոյնպէս ինքնամտոյց են եղած մի-
 նխտութեան, որ նրանց վիճակը քիչ թեթե-
 ւացվել, վերածելով ներկայ պուղալմարը բաժ-
 նի, որովհետեւ ներկայումս տիրող գնները նը-
 րանց զրկել են իրանց հողերը արդիւնագործե-
 լու կարելութիւնից: Յայտնի է, որ III հերթի
 անուրիքին առաջարկված պուղալմարի չափը
 Բիբի-Էյրաթի հողերի համար կազմում է 5,77
 կոպէկ միջին թւով, իսկ IV հերթի անուրիքը
 — 8,83 կոպէկ: Շատ բնական է, որ ոչ մի ար-
 դիւնագործ չի համաձայնվել վճարել պետական
 գանձարանին 5,77—8,83 կոպէկ, իսկ ինքը
 ստանալ միմիայն 4—4/2 կոպէկ: Ի հարկէ,
 կամայ ակամայ նա պէտք է դադարեցնէ իր
 գործերը անգործութեան: Եւ այդպէս էլ է
 Անա մի քանի ամիս է, որ Բիբի-Էյրաթի III եւ
 IV անուրիքն վերցրած հողերի մեծ մասում
 ոչինչ չեն անում: Հանրատեղերը բանդվել են,
 բառի բուն նշանակութեամբ:

Ահա նրանցից մի քանիսը խնդրում են, որ
 հետեւեալ փոփոխութիւնը մտցնվի պուղալմար-
 ըրով քրիստոնէական աշխարհի համար, եթէ ի
 նկատի ունենանք, մանաւանդ որ մուսուլման-
 ների աչքում շունը որպիսի պիժը կենդանի է,
 այն եւս ստակած շունը:

Սակայն իմ եւ պ. Յ. Խաչատրեանի վրդով-
 մունքը համարեալ թէ ոչ օրին չէր հետաքրք-
 րում: Արժէ վրդովվել այդպիսի սովորական,
 աւտօրեայ երեւոյթներով—ահա ինչ կարելի էր
 կարգալ տեղացիների դէմքի վրա:

Եւ հանելուկը պարզվեց: Ոչ, ոչ, թիւրք չէր
 հարել, մտածել այդ տեսարանը, մտածողը
 յոյն եւ լատին հողեւորականներն էին, երկու
 օր առաջ, մի շուն ստակում է բակի սալապա-
 տակի վրա, լատին կրօնաւորները կանխում են
 վերցնել ստակած շան դիակը եւ ամսուկ զեն
 ձգել: յոյները ընդդիմանում են, ասելով թէ
 շան դիակը վերցնելն իրանց կը պատկանի, ո-
 րովհետեւ այն տեղը, ուր շունը ստակել է
 մնացել է, յոյներին է պատկանում: Լատինները
 պնդում են, թէ տեղը իրանցն է, ծագում է
 վիճ տեղի մասին, ամեն մի վիճող աշխատում
 է ստակած շան դիակը ինքը վերցնել, որպէս
 զի դրանով—այսինքն երեւի ստուտածաբանու-
 կան լոգիկայով—իր իրաւունքը հաստատած լի-
 նի այն մի թղալիսի տեղի վրա, կողմերը չեն
 համաձայնում, ուստի թիւրքաց զատաստա-
 կան իշխանութիւնը միջամտում է եւ որպէս
 զի ոչ ոք չը կարողանայ շան դիակը վերցնել
 մինչևեւ վերջական վճիռ արձակելը, մի գինւոր
 ստիպված է կանգնել եւ հսկել...
 Մերունի Անդրեաս վարդապետը, վանքի
 զուարթախօսը, այս խօսքերն ասաց.
 — Ինեզ շուն, եթէ գիտեսար որ իր դիակը
 տանակ լիբաներ պէտք է արժենայ, կենդա-

ի սխալումն մեջ նրանք պատրաստ են իւրաքանչիւր տարւոյ մինչեւ զքանակութեան պուզովարը տալ, սակայն աւել արդիւնաբերածից բաժին տալ տէրութեան 25% Մի այլ խումբ ատաղաբեր է իւրաքանչիւր մի կողմէ պատաշարեալ պուզովարի համար պետութեան բաժին տալ 50%, ուրմն եթէ 5 կողմէ է աւաղաբարեալ, նա պէտք է 25% բաժին տայ, եթէ 8 կողմէ—40% եւ այլն, սակայն պահպանելով պայմանագրի մէջ եղած այլ արտօնութիւնները, զխաւորապէս իւրաքանչիւր արդիւնաբերած աւել մինչեւ զքանակութեան վարդի պակասացնել 10%, մինչեւ որ այդ վճարի չտիր կը հասնի սկզբնական ատաղաբարեալ կիսի չտիրին եւ եթէ 12 անգամ աւել կարդիւնաբերէ, նա ազատ կը լինի մինչեւ զքանակութեան արդիւնաբերութիւնը:

Սակայն երբ այդ խնդիրները ներկայացրած են եղել տեղական լեռնային վարչութեան, այդ վերջինը հետեւեալ նկատուածներն է արել Անուշարհի ժամանակը նախքին գինը եղել է 12 1/2 կողմէ Ամրող Բաղխանի—Սարունչի եւ Բօանի չը կայ ոչ մի հանք մանաւոր հողատէրերից վերցրած 25% պակաս բաժնից: Ուրմն եթէ վերածել բաժնի մեր հանքատէրերի ատաղաբարեալ պուզովարը՝ այդ հիման վրա պէտք է ատաղաբարեալ 80% իւրաքանչիւր մի կողմէ պուզովարի փոխարէն: Սակայն հաւանական է, որ մինչապուզովար համաձայնի եւ 70%, որպէս ժամանակաւոր միջոց, որ նրանք կարողանան գործել իրանց հանքերուն: Այդպիսով III ածուրդին հող վերցնողները միջին թուով պետութեան կը տան բաժին 40,3%, իսկ IV հերթին վերցնողները—61,81%: Սակայն եթէ նախքին գինը բարձրանան այն աստիճան, որ արդիւնաբերող կարող լինի վճարել պետական գանձարանին ստանց վնասի սկզբնական պուզովարը, այն ժամանակ այդ ժամանակաւոր միջոցը կը վերացնուի եւ հին սխալումը կը գործադրուի հաշի ժամանակ: Անա այդ ուղղութեամբ աշխատում են III եւ IV հերթին Բիր-Էյրաթում հող վերցնողները:

Թէ ինչ լուծում կը ստանայ բարձր չըջաններում այդ հարցը—այդ ապագայի գործ է: Բայց եւ այնպէս, հաւանական է, որ որոշ արտօնութիւններ ստանան: Մարդիկ այժմ դեռ չեն կարողանում մինչեւ զքանակութեան վրձարը տալ, բայց եթէ բաժնից լինի, անպատճառ նրանք կաշխատեն աւել արդիւնաբերել, որպէս զի իրանց վնասի չտիր պակասացնեն: Արդիւնաբերած քանակութեան չտիր սակարանելով ներկայումս ստատիկ կազմէն գնորդ վրա, որոնք գնալով ատանց այն էլ է ժամանում են:

Արդեօք այդ հանգամանքը կը նպաստէ արդիւնաբերութեան կանոնաւոր զարգացման: Համաձայն ինչոքին լեռնային վարչութեան ներկայացուցիչը յայտնեց, որ եթէ տեղի ունենայ որ եւ է փոփոխութիւն Բիր-Էյրաթիցներին համար, ապա կը լինի ժամանակաւոր Այդ կարծիքին, խոստովանում ենք, մենք նշանակուեալք տարիս եթէ իրօք նա ժամանակաւոր է լինելու, աւելի լաւ է ներկայ պայմաններում չը

նութեան ժամանակ մի քանի դրուշով կը ծախելը կաշին, որ գոնէ քաղցած չը ստակեր: Ինչպէս թէ դիակը տանեակ լիւաներ արժէ, հայր Անդրէաս, հարցրինք մենք: —Օրհնեալ, այդքանն ալ չես հասկընար, տաճիկ մինչեւ որ յոյնն եւ լատինն կը լորիկ-կըրիկ ոսկիները չը ստանայ, վիճի կը տայ: Յոյնը, լատինը կուռն են, տաճիկը շահւում է...

Գալթակը, զայրացած մենք կանգնել էինք տաճարի մեծ դռան առաջ, որ փակ էր օր ցեւեկով: Այդ դռան վրա, վերեւում, կար մի դռնակ, որը զուր բազմաթիւ զաւակները, դռնակից մի թիւք զինուորի գլուխը երեւաց եւ ապա դուռը բացուեց. վարդապետներից մինը դուռը բացող թիւքը զինուորի ձեռքում մի քանի դրուշ սանցրեց: Այդտեղ էլ իմացանք, որ Յարութեան տաճարի մեծ դուռը սովորաբար փակ է լինում եւ բանալիները պահում են թիւքը գանապանների մօտ. տաճարի մէջ գտնվող եւ բնակվող միաբանները չեն կարող դուռը գալ եւ մտնել ինքնագլուխ, երբ կամենան, այլ ամեն անգամ պէտք է դուռը բանալ տան դռնապանին վճարելով որոշ տուրք: Տաճարի մէջ ապրող միաբանները—յոյները, լատինները, հայերը, զպոնները, ասորիները տաճարի մէջ առանձին եկեղեցիներ եւ խոցեր ունեն, որտեղ ապրում են ամեն մի ազգի տեսուչ—վարդապետները. իրանց կերակուրը ստանում են իրանց վանքերից դռնակով եւ այդ դռնակից էլ յարաբերութեան մէջ են մտնում արտաքին աշխարհի հետ: Մեծ դուռը բացվեց, առաջին բանը, որ խը-

լինի, որովհետեւ մի այնպիսի արդիւնաբերական ճգնաժամ կարող է առաջանալ Բաղուի նաւթարդիւնաբերութեան համար, որը երազել է կարելի: Թէ Բիր-Էյրաթի հողերը թարմ են եւ աւելի արդիւնաբեր, այդ մի այնպիսի ճըշմարտութիւն է, որի դէմ խօսել անկարելի է: 1900 թ. վիճակագրական տեղեկութիւններից երեւում է, որ այդ տարին Բաղխանի 736 քաղաղ հոր է եղել եւ իւրաքանչիւրի ամսական արդիւնաբերութիւնը միջին թուով եղել է 18,000 պուզ, Սարունչի՝ 665 հոր—44,000 պուզ, Բօանի՝ 185 հոր—60,000 պուզ եւ Բիր-Էյրաթի՝ 112 հոր—120,000 պուզ: Այդ փոքրիկ տեղեկութիւններից պարզ երեւում է, որ Բիր-Էյրաթի հողերը անհամեմատ հարուստ են եւ ուրիշ տեսակ էլ չէր կարող լինել, քանի որ Բաղխանի, Սարունչի եւ Բօանիի հողերը, աւելի վաղուց են արդիւնագործվում, նրանցից մեծ մասը կարելի է ասել նոյն իսկ ցամաքել է, իսկ Բիր-Էյրաթի հողերը իսկապէս դեռ նոր են տրված արդիւնագործութեան: Նոյն տեղեկութիւններից դուռը չէ տեսնել, որ Բիր-Էյրաթիցներին նախքին աւելի է ժամ կը նստի եւ նրանք հետեւապէս անողներին է ժամ գնով կարող են ատաղաբարեալ Մինչդեռ Բաղխանի, Սարունչի եւ Բօանիի նախքին աւելի թանգ է նստում, ներկայումս շատ հանքատէրեր նոյն իսկ սեփական հողերում դադարեցրել են հողերը քաշելը, որովհետեւ ստացված նախքին ընթացիկ ծախսերը ծածկել չեն կարողանում: Եթէ Բիր-Էյրաթիցներին խնդրեք լուծում ստանայ այնպէս, ինչպէս նրանք են ցանկանում, այն ժամանակ անպայման կը քանջվեն ու բընայինը կը լինեն այն հին ֆիրմաները, որոնք աւելի քան 30 տարի գործում են հին հանքերում—Բաղխանի, Սարունչի եւ Բօանի: Ձուհի 165 հին ֆիրմաներին 17 նոր ֆիրմաների, որոնք դեռ ոչ մի անցեալ չունեն, այդ համահաւասար է արդիւնաբերութիւնը պատահարների նկատմամբ: Եթէ այսօր նրանց խնդիրը ընդունել, այն ժամանակ կատարանայ արդիւնագործի մի նոր տիպ, որ պետական հողը կարդիւնագործէ, քանի որ ինքը չա՛ռ ունի, իսկ եթէ տեսնէ որ ինչպիսի մի միջնորդութեան եւ կը խնդրէ արտօնութիւններ, համոզված լինելով, որ խնդրեք ուշադրութեան կարճանայ: Նախքին արդիւնաբերութիւնը պետական շահերի տեսակետից մի այնպիսի հարուստ ճիւղ է, որ յամենայն դէպս ցանկալի չէ ներկայիս պատահարների: Ընդհանրապէս, նրա զարգացման վրա առանձին ուշադրութիւն պէտք է դարձնել եւ չը պէտք է թող տրվի, որ նա մեծամեծ թոհիքներ անէ անցեալի նման: Հարկաւոր է ընդ միշտ որոշել, հիմնական լուծում տալ հարցին, որը ընդունել պուզովարի թէ բաժնի սխալումը: Այն, ինչ որ եղել է անցեալում, նա պէտք է մնայ առանց փոփոխութեան: Վերցնողները կարող են հրաժարվել եւ նորից անուրի կը նշանակվեն այդ հողերը, նոր վերցնողները կը պարտաւորվեն վճարել հինքերին նրանց արած ծախսերը:

Անա այդպէս են մտածում հին ֆիրմաները, փեց մեր աչքին, Գրիտոսի պատմատեղիին էր, որի վրա կախված էին 12 ոսկէ կանթեղներ. բայց դրանից յետոյ մեր առաջ պատկերացաւ մի այլ տեսարան, ոչ նուազ գալթակը զեցողիչ եւ անպատարբ ամբողջ քրիստոնէական աշխարհի համար: Դրանք Գրիտոսի Յարութեան, սուր Գերեզմանի տաճարի պահպան եւ դռնապան զինուորներն էին, թիւքը կատարութեան կողմից նշանակված, որպէս զի նրանց սովորների եւ հրացանների տեսքը յետ պահէ յոյն, լատին, հայ, ասորի, զպոնի, հարէլ կրօնաւորներին միմեանց հետ կուռելուց, միմեանց սեփականութիւնը յափշտակելուց: Եւ այդ զինուորները ապրում են տաճարի մէջ գիւղեր ցեղեկ, ուսում խնամ են, օրաօրութիւններ անում ուխտաւորների մօտին, ի ցոյց դնելով, իրանց կողքին, եւ ամեն մի բարեպաշտ մուսուլմանի համար անխուսափելի ալթ Ե Ե—ճրամանը:

Ամրողը քրիստոնէական աշխարհի ամենատաղին սրբութեան պահպանները մուսուլմաններ են եւ այդ հանգամանքը հպարտութեամբ, բերկրութեամբ լցնում է մուսուլմաններին սիրտը եւ դրա մէջ նրանք տեսնում են Ալլահի եւ նրա մարգարէի ամենագործարարութիւնը եւ իրազորումն այն խոստումների, թէ ամբողջ երկրագունդը պէտք է հպա-

որոնք նախապէս են պուզովարի փոփոխման բերի-էյրաթիցներին համար:

Մինչապուզովարը, լսելով երկու կողմի խնդիրները, հետադրով ատաղաբարեալ էր համաձայնութիւնը, որ այդ հարցը—այնպիսի վերածել պուզովարը բաժնի թէ ոչ—ենթադրելով քուէարկութեան, տալով համաձայնութիւն անգամներից իւրաքանչիւրին մի մի ձայն:

Գիշերով ժամի 2 1/2 էր, երբ քուէարկութեան նկատմամբ հարցը Շատերը թողել եւ գնացել էին Ներկայ կողմերից 56 ձայն ընդդէմ 39-ի ցանկութիւն յայտնեց, որ պուզովարը վերածվի բաժնի: Սակայն միւս օրը նախագահին 24 նախարդները ֆիրմաներից յայտարարութիւն ներկայացրին, որ իրանք, տեղ չը լինելու պատճառով, չեն կարողացել մասնակցել քուէարկութեան եւ յայտնում են, թէ հակառակ են պուզովարը բաժնի վերածելուն: Նախագահը ընդունեց այդ խնդիրը: Հակառակ կուսակցութիւնը, տեսնելով այդ, հետեւեալ օրը 50 ստորագրութիւն ներկայացրեց զլիւսարարու շղթանային ընդդէմ քուէարկութեան կողմից, որոնք բաժնի վերածելուն կողմնակից են: Այդ թուղթն էլ ընդունվեց:

Սակայն գործին այդ կերպարանք տալով, մեզ թւում է, որ դրական օգուտ արած չեն լինի, որովհետեւ նկատում է, որ կրքերը աւելի ուժեղ էին, քան լուսնայնութիւնը: Բայց մի այնպիսի հարցում աւելի լաւ էր, ինչպէս ճիշտ նկատեց պ. Դուկասեանը, թողնել անձնական հաշիւները մի կողմ եւ լուրջ կերպով դադարել հարցի լուսարանութեամբ: Մենք ճիշտ գտնում ենք մի անօրնալ դրութեան մէջ եւ պէտք է լուրջ դադարելով աշխատենք դուրս գալ այդ դրութեանից եւ արժանական փոփոխութեան նկատմամբ մեր պրոթիւնը ճիշտ ասած, համաձայն ինչոքին այդ արժանական փոփոխութեան համար շատ քիչ էր խօսվում: Միմիայն թուղթի կերպով էր շօշափվում այդ հարցը: Բոլոր ճառագոյնները մի կէտի վրա էին կանգնած.—քանզիլը ենք, խնդրում ենք, աղապարհեք մեզ: Իսկ նրանց պատասխանում էին.—եթէ գիմանալ չէք կարողանում թոհիքը եւ հետագայ, ձեր տեղ ուրիշները կը գործեն եւ կը վճարեն ձեզ այն, ինչ մինչեւ այժմ ծախսել էք: Երկու կողմն էլ յամառ կերպով պաշտպանում էին իրանց ասածը եւ ոչ մէկը միւսին համոզել չը կարողանան:

Մենք կարծում ենք, որ հաշուութիւն էլ չէ կարող լինել այդ տարբեր պայմաններում: Դուրս է մինչապուզովարը մի երբ գտնէ եւ որքան շուտ, այնքան էլ լաւ կը լինի:

Յ. Մարգանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թիֆլիսի քաղաքային դուռնային իր վերջին նիստում, որ տեղի ունեցաւ յունվարի 21-ին, ոտքի կանգնելով յարգեց հանգուցեալ Անտոն Կորգանովի յիշատակը: Հանգուցեալը եղել է մի քանի տարի ձայնաւոր, նուրբից է ապագայ տակի իսլամին: Կը համարձակէ արդեօք մի քրիստոնէացի, թէկուզ լինի նա թաղաւոր, կայսր, գէթ մի քայլ օտար կոխով իսլամի նուիրական սրբավայրերի, Մեքքեի աղօթարանի մէջ, բայց քրիստոնէութեան ամենամոտերական սրբավայրի այցելութեան իրաւունքը եւ թոյլտուութիւնը պատկանում է թիւքը զինուորներին եւ իսլամը իրաւունք ունի պարծենալ ու պարծենում է...

Ձինուորները ոտքի կանգնեցին ի տես հայոց պատրիարքին եւ հարկ եղած պատիւները տուին: Մենք կանգ առինք Գրիտոսի պատանաւորի անուց, բայց տեսուչ-վարդապետը յայտնեց, որ հանդիսաւոր թիւքը պէտք է կատարել ուխտը եւ այցելել տաճարի բոլոր նուիրական տեղերը, իսկ առաջ պէտք է հանգստանալ հայոց եկեղեցուն կից խօցի մէջ: Մենք հետեւեցինք պատրիարքին եւ եպիսկոպոսներին եւ մտանք տեսուչ-վարդապետի խօցը, այդտեղ պէտք է վճարել մի նոր դարպասական տուրք, 33 դրուշ: Ամոն օրը քուէարկութեան տուրք, ասված է ուղեցոյցի մէջ, կը հողացուի սուրը Յարութեան տաճարին մշտապառ կանթեղներուն իւղը, մոմը եւ ուրիշ գանազան պիտոյքները:

Հայր տեսչի մօտ մի քիչ հանգստանալուց եւ մի բաժակ սուրճ խմելուց յետոյ, ժամաւոր վարդապետներից մինը, կամ մի եպիսկոպոս, զգեստաւորված, սարկաւազներով, զպիրներով, թափորով պտտեցնում են ուխտաւորներին եւ իւրաքանչիւր տեղում կանգնեցնում: Հայր տեսչի խցից դուրս գալիս, մեր աչքին

կողմնակց համարարանում պահվելը որդեկան համար թշուալարամ եւ առնասարակ օրտաւ է եղել իր ծննդավայր քաղաքի համար: Գործունէութեամբ—Դուռնայի նոյն նիստում որովից հաստատել այն ծրագիրը, որ մշակվել է ապագաւորան հիմնելու: Ն. Ջուրապովի գործարար:

Մեզ հարցրում են, որ վերջին տարիներ Անդրկովկասի ազգեգործներից շատերը ձեռք բերում ամերիկական վազեր, որպէս զի կարգանան իրանց խաղողը ազատ պահել ֆիլիսթինայի աւերել ազգեգործներին: Սակարայի տղի կարծեք, որ մեծ քանակութեամբ ամերիկական տուրքեր էր ծախում, այս տարի ստացել է այնքան մեծ քանակութեամբ, որ այլ եւս անկարող է անփական տնկարանից տալ վազեր եւ որոշ մի նշանաւոր քանակութիւն բերել տալ արտասահմանից: Տարեկան պահանջվող վազերի քանակութիւնը հարիւր հազարներով է հաշվում:

Մեզ հարցրում են, որ առաջիկայ փետրվարի 10-ին բացվում է Մօսկվայում գինեգործական ժողով, որտեղ պէտք է քննվեն նախկին գինեգործութեան վերաբերեալ խնդիրները: Այդ ժողովին կարող են մասնակցել ոչ միայն մասնագէտներ եւ գործակալներ այլ գործներ, այլ եւ բոլոր այն անձինք, որոնք նախապրընթում են գինեգործութեան զարգացման հարցերով:

Մօսկվայի կայսերական հնագիտական ընկերութեան կողմնակց բաժանմունքի նիստում որ տեղի ունեցաւ կիրակի, յունվարի 20-ին ընտրվեցին 23 նոր անդամներ եւ ընկերութեան զարուկար այն անձերի թիւից, որոնք առաջարկված էին անցեալ 1901 թուականի հոկտեմբերի 21-ին եւ 27-ին կայացած ժողովներում: Բացի սրանից ընկերութեան նախագահ Լ. Կ. պատմական զեկուցեց ժողովին, թէ նորին Կայսերական Բարձրութիւն Մեծ-Իշխան Միխայիլ Նիկոլաւիչի բարեհաճել է ընկերութեան Կողմնակցութեան տակ, իսկ նորին Կայսերական Բարձրութիւն Մեծ Իշխան եւ Թագաժառանգ Միխայիլ Ալեքսանդրովիչ բարեհաճել է նուիրել յօգուտ ընկերութեան 3000 ռուբլի ի յիշատակ հանգուցեալ Թագաժառանգ Գեօրգի Ալեքսանդրովիչի ժողովը որոշեց այս գումարը համարել անձեռնմխելի եւ օգտուել միայն նրա տոկոսներին:

Մեզ խնդրում են տպել հետեւեալը. «Չորեքշաբթի, յունվարի 30-ին, դերասանուհի տիկին Զարէլը, մասնակցութեամբ տեղիս զերասաններին եւ սիրողներին, վրաց գանուակահանութեան հայր բեկի վրա «Եսթեր» թարգմանական դրաման:

«ՀԱՅԿԱՅԷ» լրագրի ասելով, Անդրկովկասեան երկաթուղիների գլխաւոր արհեստագիտները ընկան մի անկեւում շարված հաստ եւ կար մահախնդ. մենք արդէն գիտէինք ինչի համար են դրանք:

—Հայր տեսուչ, նկատեց Մեքքեյ վարդապետը, արանով էք ձեռնում յոյն եւ լատին վարդապետներին:

—Մահալով մեզ հետ խօսողին մահալով պատասխանել ստիպված ենք. մենք չենք յարձակվել, այլ կը պաշտպանվենք նախապարճակ ներքի դէմ:

Խոցից դուրս գալիս, կողքի պատի վրա մի ուշադրութիւնը դրանց մի հին պատկեր փոքր պատկեր, որ կախ էր ընկած պատից մի կլիտապետ պարանից, մի ժամգոտած եւ մայրը բեւեռի վրա: Տեսուչ-վարդապետը զգուշացրեց մեզ, որ չը դիպենք պատկերին. պարանը կարող է կարվել, բեւեռը կարող է տեղահան լինել:

—Էհ, ինչ անեք, ասացինք մենք, միթէ դժուար է մի նոր պարանով կախել, մի նոր եւ չը ժամգոտած բեւեռ գառել:

—Ինչ էք ասում, տամ եւ հինգ տարի էլ այդ բեւեռի եւ պարանի վրա կոխ կայ. տամ եւ հինգ տարի էլ, յոյններ եւ լատինները գաստ են վարում նրանց համար, այդ բեւեռը ամենաբարձր հազար լիւրս նստած կը լինի ամեն մէկի վրա. դատարանը պէտք է զննէ, թէ այդ բեւեռն ու է խիլի պատին 15—20 տարի առաջ խիողին է պատկանում պատկերի սեփականութիւնը, իսկ պատկերը անազին արժէք ունի:

Թափորը սկսվեց:

... 100 բուրջի 78 ...
 ... 20-ին ...
 ... 20-ին ...

Առևտրական ուսումնարանների վերանախագծումը և հոգաբարձական խորհրդերի ներկայացուցիչներից կազմված համաժողովը, որ այժմ խորհրդակցություններ է ունենում Պետերբուրգում ֆինանսների մինիստրության մէջ, կարծիք յայտնեց, թէ չը պէտք է արդիւններ առաջացնել աշակերտական պարբերական թերթերի դէմ: Աշակերտական ներկայացուցիչները համաժողովի կողմից ճանաչված են ոչ-ցանկալի, որ նիստի անկողմ նրանց ձեռնարկը արդիւնաւոր չէր: Աշակերտների վրա, իսկ դրական երկար թերթերը և աշակերտական ռեֆորմները, նորակառուցող, համարված են օգտակար: Այսպէս համաժողովը կարծիք է յայտնեց, որ հարուստի ձեռք պէտք է լինի բոլորովին հասարակ և պարտա թուանշանների փոխարէն, համաժողովի կարծիքով, ցանկալի է, որ ուսուցիչները կրկնօրնային իրանց հսկողութիւնը աշակերտների վրա և ներկայացնեն ընդհանուր կարծիքներ նրանց մասին:

Համաձայն այն լուրերի, որ հարստութեմ է «Харьковский Институт» լրագրող Անդրեյ Կուստովն ևրկաթուղիների կառավարիչ Վեդենիկովի փոխարէն պէտք է նշանակվի Կուրուկ-Մարկովի փոխարէն կառավարիչ ինժեներ Փոստիշին: Կարծիք յայտնեց, որ նա իր լուրերը անկողմ է ունեցել Պետերբուրգում յունեանքի 13-ին Հանգուցիակի դարադի վրա գրված են եղել մօտ 50 պատկեր, որոնցից 18-ը տրեքական ծախեալ:

ՂՈՒՅՈՒՅԹ մեզ գրում են. «Իգմարացի Այսպիսիս-Չայ-Ղիցի հարուստ այրի է. նրա հետ կամենում են անուամանալ իր համագիւղացիները: Հուսէյն-Կուլի-Թաղի-օղլին և Կանի-Աբդուլլայի օղլին, բայց կինը հաւանում է վերջինին. այդ անք դուր չէ գալիս անայինին. ևրկու ակումբները թշնամանում են իրար հետ 1901 թ. մարտի 22-ին Կանին ու Այնիսան ոտով իրանց կիւղից գնում են Ամիրխանի գիւղը. չորս կերտ ընդամենը ճանապարհ դնալով հանդիպում են յանկաթ շուէյն-Կուլիին հետ, որ փորձում է Այնիսային զօռով փախցնել, բայց միջամտում է Կանին և արգելք է դառնում այդ անխն. կտի է ծաղուտ, որի ժամանակ Հուսէյն-Կուլին հանում է սուրը, իսկ Կանին իր հրահրանքը, թափվում են իրար վրա, Հուսէյն-Կուլին սուրը պահած ձեռքին, ընկնում է արհեստաթախ դետին, իսկ Կանին անխնա է սրծնում. նա կնոջ հետ իսկոյն վերադառնում է գիւղը, պատում է կելլութիւնը անուտեքիւրն Սա էլ լայանում է ուր հարկն է Այդ գործի քննութիւնը նշանակված էր Բագուի նահանգական գաղտարանի այստեղի բաժնուտ յունիարի 16-ին: Արդարաւորապէս պաշտպանում էր Մ. Սալամթեղան, որ հաստատում էր, թէ Կանին ինքնապաշտպանութեան համար է զէնք գործած, քանի որ հարկուր էր այդտեղ իր սեփական զինանքը փրկել Դատարանը, երկար խորհրդակցութեան յետոյ, արգարացրեց Կանին»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՄՈՒԹԻՒՆ

Վերջին վիճարանութիւնները անդրկական շահագործողներին ժողովում, որոնք նուիրված էին իրարանցական շահերին Պարսկաստանում, մեծ խորանցում յարուցին անդրկական մասնույթ մէջ Պարսկաստանի անդամ վարչական առաջինը հարց յարուցեց Պարսկաստանի մասին: Նա արտաբերեց մի յակուտած մտցնել այն ուղերթի մէջ, որը ցանկութիւն է յայտնում, որպէս զինքնուրու ձեռք աւնկն Անգլիայի առեւտրական և քաղաքական շահերը պաշտպանելու համար: Պարսկաստանում Մասնացրոյց անկող այն քանի վրա, որ կրկաթուղիների ցանցը ընդարձակելու և ճանապարհներ շինելու միջոցով Պարսկաստանը իր ազդեցութիւնը զօրեղացրեց հիւսիսային Պարսկաստանում, վարչական առեւտրացրեց, որ դրա հետ միաժամանակ Անգլիայի

առեւտարը Պարսկաստանի այդ մասում համարա ոչնչացրված է այժմ և որ Անգլիան, իր առեւտրական գրութիւնը պոնպանելու համար հարաւային Պարսկաստանում, պարտաւոր է նոր եղանակներ գտնել: Ի միջի այլոց, նա պէտք է համաձայնութիւն կայացնէ Ռուսաստանի հետ իր իրաւունքների վերաբերմամբ երկաթուղիներ կառուցանելու համար: Հարուստային Պարսկաստանում Անգլիայի իրաւունքները այդ կողմից առեւտրութիւն ունենա Բայց, առհասարակ, բրիտանական ազդեցութիւնը վերջին տարիներս սատիկ ընկել է Պարսկաստանում, և այդ քանին նպաստող պատճառների թւում, անկախիւ, և այն էր, որ Անգլիան մերթեջ 22 1/2 միլիոն փոխառութիւն տալ Պարսկաստանին 1900 թ.ին, որից շտապեց օգուտ քաղել Ռուսաստանը որը այնպիսի պայմաններ կայեց Պարսկաստանի հետ, որոնք շատ անշահաւէտ էին ուրիշների անուտրի համար: Բրիտանական կառավարութիւնը պարտաւոր է այժմ բողոքել որ և է համաձայնութեան դէմ Պարսկաստանի և Ռուսաստանի միջև: Ի ձեռք բրիտանական ստեւտրի: Եթէ Ռուսաստանը կը ստանայ երբ և ից նաւահանգիստ Պարսից ծոցում, այն ժամանակ այդ նաւահանգիստը կը դառնայ նրա ծովային լայնուր և բրիտանական շահերը գրոնից շատ կը ձեւավեն:

Լորդ Պէրսի, որը պաշտպանում էր վարչունի առաջարկութիւնը, սակայն այն կարծիքը յայտնեց, որ Ռուսաստանը երբեք խաղաղ ժամանակը կամ թափառական առեւտրականի դիմակով չի գայ Պարսից ծոցը: Եթէ նա կը գայ այդտեղ, դա կը լինի յաղթական պատերազմի վերջին գործողութիւնը միայն: Անգլիան պարտաւոր է այժմ կենտրոնացնել իր ուշադրութիւնը հարաւային Պարսկաստանի շահերի վրա, որովհետեւ նա յոյս չէ կարող ունենալ դուրս մղելու Ռուսաստանը հիւսիսային Պարսկաստանի շահերից:

Գրէյի կարծիքով, անգլիական քաղաքականութեան առաջ երբեք ճանապարհներ կան դէպի Ասիա: Առաջինը Ռուսաստանի տարածման մշտական դիմադրութեան ոչ-ցանկալի քաղաքականութիւնն է. երկրորդը առկական հարցի վերաբերմամբ երկու պետութիւնների միջև համաձայնութիւն կայացնելու ամենալաւ քաղաքականութիւնն է և երրորդը գործը հանդամանքների բերձուցին թողնել է Դա երբեք ամենալաւ ճանապարհն է, որովհետեւ դրա մէջ պարտկոյտի է և չէզոք դիմադրութիւն, և վերջուրեւին Այդպիսի անխնայական քաղաքականութիւնից Ռուսաստանը միայն օգտվում էր և Անգլիայի համար դա անտանելի է: Ոչ մի դէպքում Անգլիան այդպիսի քաղաքականութեան չը պէտք է հետեւէ պարսկական հարցում: Ռուսաստանի տաղ դնալը աշխարհի այդ մասում պէտք է լինի որով միմիայն Անգլիայի համաձայնութեանը նախ և առաջ պէտք է ճշդապէս իմանալ, թէ ինչ է ցանկանում ուսաց կառավարութիւնը, և պարզել, թէ որքան այդ գիտաւորութիւնները համապատասխան են բրիտանական շահերին: Ի հարկէ, բրիտանական կառավարութիւնը պարտաւոր է, նախ և առաջ, ի նկատի ունենալ այդ շահերը և այդ պատճառով նա պէտք է ամեն ջանք գործ դնէ՝ համաձայնութիւն կայացնելու Ռուսաստանի և ուրիշ պետութիւնների հետ:

Լորդ Կրանթօրն ինչպեցից իր կողմից համաձայնների ժողովին, որ Անգլիան չէ կարող պահանջել, որ միմիայն ինքն ազդեցութիւն ունենայ Ասիայում: Այն, ինչ որ արդարացի է Ասիայի վերաբերմամբ, մասնաւորապէս վերաբերվում է և Պարսկաստանին: Անգլիան, անկախիւ, ընդարձակ շահեր ունի Պարսկաստանում, սակայն այդ շահերի պաշտպանութիւնը չէ կարող արգելք դառնալ նրա բարեկամական յարաբերութիւններին Ռուսաստանի հետ: Այս լորդ Կրանթօրն պաշտպանում էր բրիտանական կառավարութեան գործողութիւնները Պարսկաստանում, որոնք նպատակն է պաշտպանել Անգլիայի շահերը, և վերջն աւելացրեց, որ համաձայնների ժողովը կարող է վստահ լինել այն բանում, որ անգլիական կառավարութիւնը չի թող տալ ոչ մի փոփոխութիւն Անգլիայի դրութեան մէջ Պարսկաստանում և, մասնաւորապէս, Պարսից ծոցում:

Կարճատև վիճարանութիւններից յետոյ վարչական յետ վերցրեց իր յակուտածը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Յունիարի 11-ին անգլիական համայնքների ժողովում շարունակվում էր իրանական նա-

ցիտալիտանների պարագլուխ Բեդլեմի առաջարկութեան քննարկումները, որով որպէս պատասխան դատական ճանքին, կառավարութեան ուշադրութիւնն էր հրաւիրում Իրանիայի ծանր դրութեան վրա և բողոք էր յայտնում կառավարութեան կողմից գործադրվող խիստ միջոցների վերաբերմամբ իրանական հարկանաւորների միութեան դէմ: Վիճարանութիւններն սկսեցին իրանական պատգամաւոր Օհոսթի ճառով, որ ապացուցանում էր, թէ հարկի հարկադրական օտարացումը յօդուր կապարտուների այժմ ազդեցին անհրաժեշտութիւն է: Երանից յետոյ յասեց հակապարնէակներին նախին պարագլուխ Դիլլուն: Նա յայտնեց, թէ հողային կարգերի դէմ գործված յայտնները չեն, որ ստեղծել են արտակարգ խիստ օրհններ, այլ ընդհակառակը, կառավարութեան խտուրթիւններն են ստեղծում յանդամները: Վերջին Ծ տարիների ընթացքում Իրանիան մնում էր հանգիստ նրա համար, որ կառավարութեան քաղաքականութիւնը մեղք էր: Իրանական գործերի մինիստր Աբիտուլէ, գիմեղով խիստ միջոցների գործադրութեան, մեծ սխալ գործեց: Նա արել է այց լորդ Լոնգօնի քրիի և «Times» լրագրի խմբագրութեան խորհրդի ձառնաթիւ ստեղծել «Times»-ի խմբագրութիւնն է այժմ կառավարում Իրանիան: Կառավարութեան պաշտպանութեան համար հանդէս եկա Իրանիայի գործերի գեներալ—ատտորնէյր Նա սասց, որ կառավարութեան գրութիւնը չափազանց փափուկ է: Իրանական նախնականները մնալորում են նրան այն բանում, որ նա ի շարք է գործ վնում իր իշխանութիւնը, այն ինչ իրանականը ունեւտնները մեղադրում են բոլորովին հակառակ բանի մէջ, թէ կառավարութիւնը թող է և խիստ միջոցներ չէ գործադրում: Բեհիօնիտանը պահանջում են մինչև անգամ ցրվել իրանական ազգային իրական Բայց կառավարութիւնը անմեղ է թէ մէկի և թէ միւրի մէջ: Կառավարութիւնը հաստատականութեանը կը գործադրէ այն միջոցները, որ անհրաժեշտ է համարում, բայց չի գոյի իրանական իրան, հիմնաւոր չը գտնելով այդ պահանջը: Վիճարանութիւններից յետոյ տեղի ունեցած քուէարկութեանը Բեդլեմի առաջարկութիւնը մերթվեց 237 ձայների մեծամասնութեամբ 134-ի դէմ: Փորձարանութեան հետ ճայն տուն, յայցի իրանական պատգամաւորներից, նախ 71 արտաւարներ, որոնց թւում է Կէնդուրի Բանուրան, Ջոն-Մորիէ, Հէրբերտ Գլանստոն և գիմադրական կուսակցութեան ուրիշ պատգամաւորներ:

— Աւստրիական դատաւանայ էրցէէրցօզ մերանց-ձերդիանով ուղեւորութեան վերաբերմամբ գրէյի Պետերբուրգ «Известия» լրագրի հետադրում են վիճանայց, թէ առաջը պարբերական մասուրը ուղիւնում է այդ այցելութիւնը: «Neue «Freie Presse» լրագրի առում է Այս այցելութիւնը, չը նախընդ իր մասնաւոր բնաւորութեան, ապացոյց է, որ Աւստրո-Ունգարիան ցանկութիւնն ունի աւելի սերտ յարաբերութիւններ կապել Ռուսաստանի հետ: Աւստրո-Ունգարական համաձայնութիւնը իրապէս ցոյց տուեց իր նպատակաշարժարութիւնը: Բայց կանան թերակզուտ խաղաղութիւնը պահպանելու գործում: Նա միակ և ուղի միջոցն է այդ թերակզուտ անկարգութիւնների առաջնանկալ և հանգարտութիւն պահպանումը: «Fremdenblatt» առում է, թէ անխոջ Աւստրո-Ունգարիան արականում է այդ ուղեւորութեան վրա: Բեդլեմի առաջին նկատելի է, որ գերմանական մարալին տարիքի նոր նախազօք յետոյ, Ռուսաստանի և Աւստրո-Ունգարիայի յարաբերութիւնները քանի գնում աւելի և աւելի մտերմական են դառնում:

— Թիւրքաց լրագրիները գտնաւային կերպով ուղղում են էլեքարական լուսաւորութեան կօնցէսիները թիւրքօֆիլ և համայնքների ժողովի անդամ Այնէտ Բարալէաի մարը Տալլով նրա մահապաշտ, «Իկլաւ», «Ասթա», «Մերթէթ» և «Թարիգ» մասնացոյց են անում Թիւրքիային նրա մատուցած մեծ ծառայութիւնների վրա: Այնէտ Բարալէա այսպիսի մեծ ժողովրդականութիւն էր վաղեմ թիւրքերի մէջ, որ նրան անուանում էին «Ամուլէ-էֆէնդի» նրա կատարի թիւրքախորութիւնը այնպիսի էր հասնում, որ նա առանց տատանելու անգլիական համայնքների ժողովում յարձակվում էր Թիւրքիայի ի իր տակ հեծող թշուա քրիտանայ ժողովուրդների վրա և գովաբանում էր Թիւրքիայի մարալայութիւնը: Այնէտ Բարալէա ուսութիւրքական պատերազմի ժամանակ գտնվում էր Թիւրքաց դիւանոր բանակում, Դունայի վրա, և անգլիական մամուլին ճիշտ (?) տեղեկութիւններ էր հարգրում թիւրքաց զօրքի առաջակական յաղթութիւնների մասին: Նոյն պիսի աշուտութեամբ, և ունշաւախորթութեամբ Այնէտ Բարալէա ծառայում էր Թիւրքիայի շահերին:

ՄՇԱԿԻ ՀՆՈՒՂԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՄՅՑ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԵՑ
 21 յունիարի
 ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութեան առանձին մասնաժողովը վերջացրեց իր պարագլուխները ձառնապարտորդներին կրկեւելութեան պայմանները բարեղելու համար, որոյված է աւելացնել

գնալների թիւը և մի քանի գծերի վրա նաւաւագծների թիւը:

Հիւանդանոցում յանկարծամահ եղաւ Գեօրգի Սկարաւանցաւ, նրա մօտ գտնված են 350,000 ռուբլու տեղաւոր թղթեր և կտրօններ:

ՀԱՍԳԱ Անգլիական դեսպանը խորհրդակցութիւն ունեցաւ արտաքին գործերի մինիստրի և մինիստրների խորհրդի նախագահի հետ Պեկին: Կայսերական հրամանով նշանակված են Ինզուր առաջին և վանդիլնաուս երկրորդ պետական քարտուղար:

ԺԻՅՈՒՐ: Նահանգապետը միջնորդութիւն է յարուցել, որով խնդրում է թող տալ խճուղի շինել 220 վերտ կրկարութեամբ Կիւլե-Կօվիտան երկաթուղային կայարան Բելոլուբովիցի Եօլօգրադ-Վոլինսկիի վրայով մինչև Սաարկօնստանախօվ և Պլոսկուբօի:

ՄՕՍԿՎԱ: Խուզարկու տարիականութիւնը ձերբակալեց զուգութեամբ պարալոզ Գալիլիօլին, որ Շմիդտի բնակարանից յափշտակել էր թանգազին իրեղէններ:

Նահանգապետ դէմաւոյնի մէջ հարց է բարձրացրած կանօնաւոր սխառնի վերածելու ժողովրդական ընթերցանութիւնները և հիմնելու դասաներում ժողովրդական ընթերցանութիւնները կառավարողների պաշտօններ:

ՎԱՐՇԱՎԱ: Վարչապա-Վիէնայի երկաթուղային գծի վրա կառարված փորձերը վստակու շուրեւեքներն անկային փոչով բարարար նաւահանքեր ունեցան:

ՏԻԻՄԵՆ: Մասնացոյց է արված այն համաձայնքի վրա, որ անհրաժեշտ է երկաթուղային գիծ անցկացնել դէպի Սիբիրի մեծ ճանապարհը, որ միացնէր Օմակ, Իլիւ և Տիւմէն քաղաքները:

ԿԻԵՎ: Բարեկրթական ընկերութեան հիւանդանոցում կրկեւել հիւանդների մէջ գրանված է մի կին, որ հիւանդ է բորոտութեամբ:

22 յունիարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Հրատարակված են Բարձրագոյն հրամաններ, որոնցով նշանակվում են վերնային զինուորական շրջանի զօրքերի հրամանատարի օգնական ինժեներիայի գեներալ Պերկի վերաւորվածների Սիլեւստրեան կօնիտայի անդամ, Կօրէայի ընդհանուր հիւպատոս Սալլօլ—դեսպան Կօրէայում, Օլոնէցի նահանգապետ Լէլաչօլ—Սիբուսի նահանգապետ Հրատարակված է Բարձրագոյն հրաման գերմանական դեսպան կան Օստէն-Սալէնի անուտով, որով շնորհվում է նրան վաղեմի շքանշանի առաջին աստիճանը նրա յիմանակ ծառայութեան լրանալու անթիւով: Միմասնների մինիստրութեան կողմից «Վերջին ժամանակ» ծխախոտաւճառների չըլանում լուր է տարածված, թէ իբր ֆինանսների մինիստրութեան մէջ պէտք է տեղի ունենայ տոնածին խորհրդակցութիւն՝ ծխախոտի արդիւնաւորութեան ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ՝ վերաբնելու ծխախոտային տուրքի կանօնադրութեան որոշումները փոփոխելու համար ծխախոտից այժմ վերցնվող անցկալային տուրքի սխառնը վերոյիշելու լուրերը անհիմն են: 1901 թւականի ապրիլի 23-ին հրատարկված օրհնից յետոյ՝ ֆինանսների մինիստրութիւնը ի նկատի չունի ոչ մտցնել որ և է փոփոխութիւն ծխախոտին վերաբերելու կանօնադրութեան մէջ և ոչ այդ անթիւով որ և է խորհրդակցութիւն հրաւիրելու:—Թագաւոր Կայսրը նախընդ Իր սեփական գումարներից 5000 ռուսաց ձկնաբուծական և ձկնորսութեան կայսերական ընկերութեան Պետերբուրգում միջազգային ցուցանալէս կազմակերպելու համար:

ՏԱՄԲՈՎ: Այն գոմարը, որ տրվում է պետական գանձարանից Տալբօլի նահանգում և կիզեցական-ծխախոտի դրոյքների պահպանութեան համար, այս տարի աւելացաւ 100,000 ռուբլով, որի պատճառով թեմական իշխանութիւնը հնարաւոր է ճանաչել անյառազ աւելացնել միջնակարգ դպրոցների կրթութիւն ունեցող ուսուցիչների և ուսուցչուհիների ոտճիւլ մինչև 300 ռուբլի:

ՆԻՃՆԻ ՆՕՎՊՕՐՕԴ: Նահանգական ատեանը, ներքին գործերի մինիստրի յանձնարարութեամբ, կազմել է գործարանական Պալլօլ գիւղի գիւղացիական ինքնավարութիւնը վերակազմելու ծրագիր: Ի նկատի կայ կազմել գիւղական ժողով 117 գիւղացիներից, որոնց հետ ժողովին կը մասնակցեն 12 ներկայացուցիչներ զանազան դասակարգերից, որոնք տուրքեր կը վճարեն գիւղական ծախքերի համար:

ԽԱՐԿՈՎ: Կենարգիւնարեքոյնների համաժողովի այսօրվայ նիստում կայացան մի շարք որոշումներ, որոնց նպատակն է բարձրացնել Ռուսաստան ներուծվող մեքենաների, որոնց թւում և գիւղատնտեսական մեքենաների և մետաղական իրերի մաքտանարկը նախործվում

է մեքենաներ շխտողների համառոտական հաս-
մածորով

Կ. ՊՈԼԻՍՍ. Սօֆիայում նոր նշանակված
թիւրքաց կոմիտարը ուղեւորվեց դէպի իր պաշ-
տօնատեղիս:

Բերլին. Դեսպան կոմս Օստին-Սակէն յուն-
վարի 21-ին տօնում է իր յիսնամեայ յօբելանսը:
Լրագիրները փառաբանում են նրա ծառայու-
թիւնները:

ՀԱՍՊԱ. Բարձր պալատում հարցապնդում
եղաւ թէ ինչ բովանդակութիւն ունէին նիդէր-
լանդական կառավարութեան հաղորդագրութիւ-
նը անգլիական կառավարութեան եւ վերջինիս
պատասխանը: Արտաքին գործերի մինիստրն
ասեց, որ Անգլիայի պատասխանը, որ յանձն-
ված է Լոնդոնի նիդէրլանդական դեսպանին,
այժմ գտնվում է նիդէրլանդական կառավար-
ութեան ձեռքում, սակայն պատասխանի բո-
վանդակութեան մասին առ այժմ ոչինչ չէ կա-
րելի հաղորդել, որովհետեւ անգլիական կառա-
վարութիւնը ցանկանում է միտամանակ հրա-
տարակել այդ Անգլիայում եւ այստեղ:

ԼՕՆԴՕՆ. Լորդերի ժողովը փակվեց մինչեւ
յունվարի 28-ը: Համայնքների ժողովն ընդու-
նեց լրացուցիչ զինւորական բիւջետը այն բա-
նից յետոյ, երբ Բալֆոր յայտնեց, որ բէմօնտի
տեսչի առաջարկութեան համեմատ, կը սկսվի
քննութիւն այն դէպքերի ախթով, որոնք տեղի
են ունեցել ձիւր գնելու ժամանակ Ունգարիա-
յոյն Բալֆոր յայտնում է, որ, ինչպէս ինքը
յոյս ունի, հոլլանդական կառավարութեան հա-
ղորդագրութեան վերաբերեալ զօրութիւնները
կը հրատարակվեն վաղը:

Խմբագիր՝ ԱԼԷԿՍԱՆԴՐ ԲԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻԻ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԳՐԿՈՎԱԿԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշուով,
իսկապիտուլ թիֆլիսի հաշուով)

Արագ գնացք թիֆլիսից—Բագու. շարաքը
մէկ անգամ հինգշաբթի օրերը դուրս է գալիս ցե-
նեկվայ 2 ժամ 32 րոպ. (3 ժ. 30 ր.), հասնում է
Բագու գիշերվայ 3 ժամ 58 ր. (4 ժ. 56 րոպէին):

Արագ գնացք Բագուից—Թիֆլիս դուրս է գալիս
չորեքշաբթի օրերը երեկոյան 10 ժ. 41 ր.
(11 ժ. 39 ր.) հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 12 ժ. 47 ր.
(1 ժ. 45 ր.):

Պատասխար գնացք Բագուից դուրս է գալիս
գիշերվայ 12 ժ. 2 ր. (1 ժամին), հասնում է Թիֆլիս
երեկոյան 6 ժ. 24 ր. (7 ժ. 22 ր.), դուրս է գալիս
Թիֆլիսից երեկոյան 7 ժ. 54 ր. (8 ժ. 52 ր.),
հասնում է Բագու անաւտան 8 ժ. 33 ր. (9 ժամ
31 րոպէին):

Մարդատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս
ցերեկվայ 3 ժ. 35 ր. (4 ժ. 33 ր.), հասնում է Թիֆլիս
անաւտան 8 ժ. 50 ր. (9 ժ. 48 ր.), դուրս է գալիս
Թիֆլիսից անաւտան 9 ժ. 30 ր. (10 ժ. 28 ր.),
հասնում է Բագու երեկոյան 9 ժ. 28 ր. (11 ժ.
26 ր.):

Պատասխար գնացք Բագուից դուրս է գալիս
երեկոյան 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.), հասնում է
Թիֆլիս անաւտան 10 ժ. 45 ր. (11 ժ. 43 ր.),
դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկվայ 11 ժ. 47 ր.
(12 ժ. 45 ր.), հասնում է Բագու անաւտան 6 ժ.
33 ր. (7 ժ. 31 ր.):

Մարդատար գնացք Բագուից դուրս է գալիս
անաւտան 8 ժ. 58 ր. (9 ժ. 56 ր.), հասնում է
Թիֆլիս երեկոյան 8 ժ. 33 ր. (9 ժ. 31 ր.), դուրս
է գալիս Թիֆլիսից երեկոյան 9 ժ. 36 ր. (10 ժ.
34 ր.), հասնում է Բագու ցերեկվայ 2 ժ. 12 ր.
(3 ժ. 10 ր.):

Պատասխար գնացք դուրս է գալիս Թիֆլիսից
դէպի Կարս երեկոյան 10 ժ. (10 ժ. 58 ր.), հասնում
է Կարս քաղաքի անաւտան 5 ժ. 4 ր. (6 ժ. 2 ր.),
Ալէքսանդրօպօլ 8 ժ. 37 ր. (9 ժ. 35 ր.),
Կարս ցերեկվայ 12 ժ. 23 ր. (1 ժ. 12 ր.):

Պատասխար գնացք Կարսից դուրս է գալիս ցե-
րեկվայ 4 ժ. 12 ր. (5 ժ. 10 ր.), հասնում է Ալէք-
սանդրօպօլ 7 ժ. 40 ր. (8 ժ. 38 ր.), Կարս քաղ-
աքից դէպի Կարս 11 ժ. 6 ր. (12 ժ. 4 ր.), Թիֆլիս
անաւտան 6 ժ. 47 ր. (7 ժ. 45 ր.):

Խան գնացք Թիֆլիսից դուրս է գալիս ցե-
րեկվայ 12 ժ. 30 ր. (1 ժ. 28 ր.), հասնում է Սանա-
հին ցերեկվայ 5 ժ. 12 ր. (6 ժ. 10 ր.) և Կարս քաղ-
աքից երեկոյան 7 ժ. 19 ր. (8 ժ. 17 ր.):

Խան գնացք Կարս քաղաքից դուրս է գալիս
անաւտան 11 ժ. 45 ր. (12 ժ. 43 ր.), հաս-
նում է Սանահին ցերեկվայ 1 ժ. 30 ր. (2 ժ. 28 ր.)
և Թիֆլիս երեկոյան 6 ժ. 8 ր. (7 ժ. 6 րոպէին):

ԲՈՒԺԱՍԵՆԵԱԿ
ԴՕԿՏՕՐ Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

Նորադոյն ապարաններով եւ էլեկտրական մե-
քենաներով մասնաւորապէս
ԲԳԻ, ԲԹԻ, ԱԿԱՆՁԻ ԵՒ ԿՐԾԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒ-
ԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
Սերգիւսկայա շ. 12.

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԱՐԱՄԵԱՆՑԻ

հրատարակութեամբ լոյս տեսան

Ե. Թ Ո Փ Չ Ե Ա Ն Ի

կազմած հետեւալ պատկերազարդ կենսագրու-
թիւնները՝

- 1) «Բէօրնսոն» 10 կոպ.
2) «Մեարայ Մաշտոց» 5 »
3) «Մահմէդ» 7 »

Շուտով լոյս են տեսնելու նոր կենսագրու-
թիւններ:

Դիմել՝ Ս. Սեդերբուրգ: Ивану Ара-
мянцу, Ямская, 38. Тифлисъ: С. Абра-
мянцу, Сергиевская ул., контора А1 амянцу.
Баку: П. Иоаннисянцу, контора Манташе-
ва (Կ.) 3—5

Գ Ր Ա Ս Ե Ն Ե Ա Կ

Ս Ա Ս Ո Ւ Ն

Բանալով Ատորախում յանձնարարական
գրասենեակ՝ ընդունում ենք վաճառելու, գնե-
լու ու տեղափոխելու ամեն տեսակ ապրանք-
ներ, թէ Պարսկաստանից եւ թէ Կովկասից:
Ամենայն ձեւով մեզանից մէկը լինելու է Բագ-
ուում, ուր լինելու է բաժանմունքը:

Յանձնարարութիւնները կը կատարվեն ճշ-
գրութեամբ եւ շուտ:

Մեր հասցէն՝ Астрахань, Контора «Сасунь».
Ալ. Գիւրջեան
Չ—8 (չ. շ.) Թոմ. Մեհերեան

ԳՈՒՅՏԵՆԴԵՐԳ

ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

Յ. Տէր-Միրաբեանի հետեւեալ աշխատութիւն-
ները:

«Դեռահանների ազատ ընթերցանութիւնը», 190
յանձնարարելի ու մերժելի գրքերի ցու-
ցակով, գինն է 60 կ.

«Ժողովրդի ընթերցանութիւնը»—20 կ.
«Այրքենարան» անանց ուսուցչի կարգալ սովո-
րելու համար, 94 պատկերով—35 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ. Книжный магазинъ
„Гуттенбергъ“, П. Галустану, Лорисъ-Мели-
ковская, № 11. 3—5

Մի երիտասարդ

որ հմուտ է գինեգործութեան եւ հա-
շուապահութեան, ինչպէս է մի որեւէ
տեղ համապատասխան պաշտօն:

Հասցէն. Мухранская ул. домъ Мухран-
ской № 39 кв. Дундоева. 3—3

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան
Թղլուութեամբ Մեծ արկղիք 5 բուրջի,
փոքրը—3 բ. եւ 1 բ. 50 կ.:

ՆՈՐ ՄԵՋՁՅ

մաղերը բուսցնելու եւ ամրացնելու հա-
մար, ոչնչացնում է թեփը: Դուրս է եկել
Նաեւ բոլորովին նոր միջոց

ՁՈՒԻ ԿԱԹԸ

Երկսն քնքուծիւն եւ սպիտակութիւն
տարու համար, ոչնչացնում է արեւի պտո-
ճառած սեւութիւնը, մուսները, տալիս է
կաշուին քնքուծիւն եւ սպիտակութիւն:
Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը,
արկղիքի մէջ, 2 բուրջի, փոքրը—1 բ. 50 կ.
Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ
դեղագիտական խանութիւններում: Գլխա-
ւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուր-
գում, Պուլկինսկայա փողոց, տ. № 15, բը-
նակարան № 12. պահեստի բաժանմունք-
ները գտնվում են. Թիֆլիսում՝ Կովկա-
սեան դեղատանն ապրանքների վաճառման
ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան
հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Մի-
քայլեան փողոց եւ Բարուս. Նաեւ Մի-
քայլեան կամուրջի վրա, Պոսոյի եւ Ա-
րիտակովի դեղատներում: Օտարաքաղա-
քացիների պատուէրները կատարվում են
ամիջապէս պատուով: 27—100

Ներքէս, Օսան եւ Օլգա Յովհաննիսեանները, Վառլաէ եւ Դարչո Բօթոյեանները,
խորին ցաւով յայտնելով ազգականներին եւ ծանօթներին՝ առաջինը եւ երկրորդը իրանց
թանգազին որդու, երրորդն իր անտունալի ամուսնու, շորրորդն իր սիրելի եղբոր եւ
վերջինն իր աներձագ

ԳԵՈՐԳ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆՑԻ

անժամանակ մահը, որ տեղի ունեցաւ յունվարի 19-ին, ինչպէս են հնոր ընկել հինգ-
շաբթի, յունվարի 24-ին, անաւտան 10 ժամին, հանգուցեալի յուղարկաւորութեանը
իր սեփական տանից (Կովկաս, Տուրքենիսկայա փողոց, № 5) դէպի Թանգույեան ս.
Աստուածածին եկեղեցին: Ամբիճքը կը կատարվի այսօր՝ չորեքշաբթի, երեկոյան 6
ժամին: 1—1

Թիֆլիսի Կենտրոնական Գրախաճատանցում

վ ա ճ ա ո վ ու մ ե ն

- ԱՐԱՄԵԱՆ ՅՈՎՀ. ՀՐԱՏ., Մեարայ Մաշտոց, մի պատկերով, կազմեց Ե. Թ., Ալէքս. 1991 թ. գ. 6
Բեօրնսոն, 1 պատկերով, կազմեց Ե. Թ., Ալէքս. 1901 թ. գ. 10
Մահմէդ, 2 պատկերով, կազմեց Ե. Թ., Ալէքս. 1901 թ. գ. 7 կ.
ՄԱՆԴԻՆԵԱՆ ՍԵԳՐԱՅԻ Թարգ., Ֆարաբի քարտեզներ, Վաղարշ., 1901 թ. գ. 1 ր.
ՂՈՒԿԱՍԵԱՆՑ Հ.-ի Թարգ., Եղիշի պատմութիւնը Վարդանի ս. պատերազմի համար—60
նոյնը եւ գրաբար—50 կ.
ՇԱՀԱՂԻՉԵԱՆ ՍՄԲ., Յիշողութիւններ Վարդանանց տօնի առիթով, Մօսկ., 1901, գ. 1 ր. 76
ԱՐԻՍԱՅԿԵՍ ԼԱՍԻՎԵՐՏՅԻ վարդապետի հայոց պատմութիւնը—60 կ.
ՂԱՋԱՐ ՓԱՐՊԵՅՈՒ Հայոց պատմութիւնը եւ Վահան Մամիկոնեան—80 կ.
ՄՈՒՐԱԿԵԱՆ ՄԵԼԻՔՍ. ԱՐԳԵՊՍ., Հովուական աստուածաբանութիւն, պիտանի հոգեչոյ
գրուածք ամեն մի քրիստոնէի համար—1 ր. 20 կ.
ՍԱՐԳՍԵԱՆ Հ. Բարս.-ի քննադ., Ազաթանդեղոս եւ իր բազմադարեան գաղտնիքն—2 ր.
ԽԱՏԻՍԵԱՆ Մ., Նոր ծանապարհի վրա, վէպիկ—1 ր.
Փնայ քրտոյներ, վէպ—50 կ.
ՈՒԻԴԱ, Տեց, վէպ—80 կ.
ՕՂԵՍԱՅԻ ՀԱՅ. ՈՒՍ., Ջօրջ Ստեֆէնսոն 1 պատկերով—1 ր.
ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՄԵՍ. Թարգ., Առաքը Լաֆօնթիւնի, ընտիր թարգմանութիւն—1 ր.
Դիմել՝ Въ Тифлисъ, въ Центральную Книжную Торговлю (Զ) 1—2

Կ Ա Ր Ս Ս Ի Մ

Ալէքսանդրովսկայա փողոցի վրա, 1902 թ. ակաւնի յունվարի 25-ից

բացվում է „ԵՒՐՕՊԱ“ հիշրանց

Բոլոր յարմարութիւններով: Համարների գինը՝ օրական 70 կօպէկից սկսած մինչեւ 3 րուբլի
2—5 Հիւրանոցատէր՝ ՄԿՐՏԻՉ ԳԱՅԱԽԵԱՆ

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ի

Լ է Օ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր կենտր., գրականութիւնը անցեալում

Հ Ա Տ Ո Ր Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ

XVIII ԴԱՐ

Ա ռ ա ղ ի ն մ ա ս

Գինը 1 րուբլի 50 Կօպէկի

Ծախվում է. 1) հեղինակի մօտ, «Մշակի» խմբագրատանը: Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакция
Мп акт. 2) «Մուրճ» տնօրէնի խմբագրատանը: Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакция „Мурчъ.“
«Գիւտտենբերգ» գրախաճատանցում: Հասցէն՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ „Гуттенбергъ“.
Նոյն տեղերում ծախվում են նոյն հեղինակութեան ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐԻ մնացած օրինակնե-
րը: Գինը 1 րուբլի 50 Կօպէկի:

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ն

- Լ. ՏՕՍՍՕՅ.—«Յ Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն» (վէպ. արտասպաճ «Մուրճ» ամսագրից), Թարգմ.
Յոզիհաննիսեան, գ. 1 ր. 25 կ. (ճանապարհածախսով 1 ր. 55 կ.):
ԱԼ. ԴՕԴԷ.—«Յ Ր Օ Մ Օ Ն Կ Ր Տ Ս Ե Ր Ե Ի Ռ Ի Ս Լ Է Ր Ա Ի Ա Գ» (վէպ. արտա-
սպաճ «Մուրճ» ամսագրից) Թարգմ. Տ. Յոզիհաննիսեան, գ. 1 ր. (ճանապարհ-
ածախսով 1 ր. 25 կ.):
ԼԵՐՄՕՆՏՕՎ. Է Ե Ի Ն. Թարգմ. Յ. Միրզայեանց, գ. 10 կ. (ճանապարհածախսով 20 կ.):
Դիմել Տիգրան Յովհաննիսեանին՝ Тифлисъ, Вольямивовская ул., д. 3, писательном
повѣренному Тиграну Нерс. Иоаннисянцъ, կամ «Մուրճի» խմբագրութեանը՝ Тифлисъ, ре-
дакция журнала „Мурчъ“. 5—5

Մամուլի տախ է

Բ ժ. Վ. Ա Ր Ծ Ր Ո Ւ Ն Ո Ւ

«ԲԺԵԿԻ ԶՐՈՅՆԵՐԻ» 3-դ գրքույր (բազմաթիւ պատկերներով),

Վարակիչ հիւանդութիւնները եւ նրանց թոյնը

վերնագրով:

Հեղինակը ինչպէս է այն անձանց, որոնց մօտ իր գրքերից ապառիկներ կան մնացած
շուտով իրան հասցնեն: 4—5

ՀՅՇՈՒԱԿՊՏՀՈՒԹԵԱՆ դասընթացքի XIV շրջան

ՆԻԿՈՂՈՅՈՅՍ ԱՐԱՋԻՄԵԱՆ

Հեղինակ «Ձեռնարկի առեւտրական եւ գործարանական հաշուապահութեան»
ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց 4 ամսվայ ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս,
երաշխատելով, եւ եղած դէպքերում յանձն է անում պաշտօնի առաջարկելու:
ՊԱՐԱՊՈՒՄԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ:

- Ա) Կրկնակի խալական հաշուապահութիւն ըստ ամենայն առեւտրական ճիւղերի, հան-
դերձ նաւթային արդիւնաբերական եւ կիրօսինի գործարանական հաշուապահութեան:
Բ) Առեւտրական թուարանութիւն:
Գ) Առեւտրական նամակագրութիւն:
Դ) Առեւտրական եւ մտերկաների կանոնադրութիւն:
Ե) Գեղարու թիւն եւ ամենալատ ձեռքերի ուղղութիւն:
Պարապետները սկսվելու են 1902 թ. յունվարի 25-ից, ճաշից յետոյ, եւ պարբե-
րաբար շարունակվելու են իւրաքանչիւր 2ՈՐՄ ամսից յետոյ:
Ի Ի Ր Ա Ք Ա Ն Չ Ի Ի Բ Կ Ո Ւ Ր Ս Ի Վ Ճ Ա Ր Ն Է 60 ԲՈՒՐԷԼԻ
Ցանկացողները թիւղ դիմեն գրաւոր կամ անձամբ 3 ժամից մինչեւ 6 ժամ երեկոյան
Կ Ո Ւ Կ Ի Ս, Նիկոլայովսկայա փողոց, սեփական տուն, № 46: (Николаевская ул. № 46):
Վերջինիցալ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, հեղինակի մօտ,
եւ Ռուսաստանի բոլոր յայտնի գրախաճատանցներում: Գինն է 3 ր. 50 կօպէկ: Օտարա-
քաղաքացիները վերքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, անանց պատի ծախ-
վածարկու: 6—95